

Kur'an'ın lafzında, manasında, ilminde, bahislerinde, üslubunda olduğu gibi îcazında da camiiyet var ve bu da bir mucizedir; bu konuyla alakalı bilgi verebilir misiniz?

Kur'an kâh olur ki, uzun bir silsilenin iki tarafını öyle bir tarzda zikreder ki, güzelce silsileyi gösterir. Hem kâh olur ki, bir kelimenin içine *sarihan, işareten, remzen, imaen*(1) bir davanın çok delillerini derceder.

Meselâ:

“Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması O'nun âyetlerindedir.”(2)

âyetinde tevhid delilleri silsilesini teşkil eden kâinatın yaratılış silsilesinin başlangıç ve sonunu zikr ile o ikinci silsileyi gösterir, birinci silsileyi okutturuyor.(3)

Evet, hikmetli bir yaratıcıya şahadet eden âlemin sayfalarının birinci derecesi, göklerin ve yerin yaratılmasıdır. Sonra gökleri yıldızlarla süsleme ile zeminin canlılarla şenlendirilmesi, sonra Güneş ve Ay'ın itaat ettirilmesiyle mevsimlerin değişmesi, sonra gece ve gündüzün ihtilaf ve deveranı içindeki tasarruflar silsilesidir. Daha gele gele tâ kesretin en ziyade intişar ettiği mahal olan sîmaların ve seslerin hususiyetlerine ve imtiyazlarına ve farklı kimliklerine kadar...

Mademki en ziyade intizamdan uzak ve tesadüfün karışmasına maruz olan fertlerin sîmalarındaki kimliklerde hayret verici hakîmane bir intizam bulunsa, üzerinde gayet san'atkâr bir hikmet sahibinin kalemi işlediği gösterilse, elbette intizamları zahir olan diğer sahifeler kendi kendine anlaşılır, Nakkaşını gösterir.

Hem madem koca semavat ve arzın yaratılmasında san'at ve hikmet eseri görünüyor. Elbette kâinat sarayının binasında temel taşı olarak gökleri ve zemini

hikmetle koyan bir Sâni'in, kâinatın diğerk cüzlerinde san'atının eseri, hikmetinin nakşı daha aşikâr görölmektedir.

İşte şu âyet, gizli olanı açıktan gösterip, açık olanı gizleyerek gayet güzel bir îcaz yapmış.(4)

Dipnotlar:

(1) **Sarahat, işaret, remz ve ima**, kelâmın manaya delaleti ile ilgili kavramlardır. Kelâm, manaya açıktan delalet ediyorsa, sarihan delalet etmiş olur. Diğerk üçü ise, sırasıyla işareten delaletin farklı mertebeleridir.

(2) Rûm, 30/22.

(3) Yaratılışın birinci silsilesi, göklerin ve yerin yaratılması, ikinci silsilesi ise bütün ayrıntılarıyla insanın yaratılmasıdır. Bizler göklerin ve yerin yaratılmasına şahit olmadık, ama her birimizin ayrı bir ses ve simaya sahip olması gibi ayrıntılarla kendi yaratılışımıza şahidiz. Dolayısıyla bu ikinci silsile, birinci silsilenin delili ve şahididir.

(4) Âyetin gizli olanı açıktan gösterip, açık olanı gizlemesi, bize nisbetle gizli olan göklerin ve yerin yaratılmasını söyleyip, açık olan insanın ses ve simasını doğrudan ifade etmeyişi olabilir.